

**Yazar Bilgileri
Author(s)**

**Doktora
Şeyma Karatepe**
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
seykaratepe@gmail.com
ORCID: 0009-0005-1019-5491

Öz

Şiddet; toplumun her kesiminden bireyleri farklı ölçülerde etkileyen; biyolojik, psikolojik, sosyal boyutları olan bir olgudur. Yaşadığımız dünyada bireysel ve toplumsal şiddet olayları artmakta; insanlar farklı ölçülerde şiddete şahit olmakta, maruz kalmakta ya da şiddetin uygulayıcısı olmaktadır. Okul, eğitim-öğretim amacıyla öğrencileri olumlu davranışlara yöneltten toplumun temel kurumlarından. Şiddet ise okulda gerçekleşen olumsuz davranışların başında gelir. Bu çalışmanın amacı, şiddete karışan ya da buna maruz kalan öğrencilerin tecrübelerinden hareketle öğrenciler arasında gerçekleşen şiddet olaylarının temel dinamiklerini belirleyerek okuldaki şiddetin üretim mekanizmasını sorgulamaktır. Bu yolla şiddetin döngüsel olarak yeniden üretilme süreçlerini anlamak mümkün olur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak etnografi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yoluyla belirlenen İstanbul'daki bir lisede on ay süreyle gözlem yapılmış; fail, mağdur ve şiddete şahit olan öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Neticede okuldaki şiddetin farklı sebeplerden kaynaklandığı ve öğrenciler tarafından farklı amaçlar için kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sebepler ve amaçlar birbirini beslediği için şiddet bir döngü olmaktadır. Bunu ortadan kaldırmak için şiddetin sebepleri ve kullanım amaçlarının bütüncül olarak ele alınması gerekmektedir.

Abstract

Violence is a phenomenon with biological, psychological, and social dimensions that affects individuals from all segments of society to varying degrees. In our world, individual and societal acts of violence are increasing, and people are witnessing, experiencing, or perpetrating violence to different extents. School is one of society's fundamental institutions, aiming to guide students toward positive behaviour through education. However, violence is one of the primary negative behaviours that occur in schools. The purpose of this study is to investigate the production mechanism of school violence by identifying the fundamental dynamics of violent incidents among students, based on the experiences of those who are involved in or exposed to it. This approach makes it possible to understand the cyclical processes through which violence is reproduced. The study used ethnography as a qualitative research method. Observations were conducted over ten months at a high school in Istanbul, selected through purposive sampling, and semi-structured interviews were held with students who were perpetrators, victims, and witnesses of violence. Ultimately, the study concluded that school violence stems from various reasons and is used by students for different purposes. Since these reasons and purposes feed into each other, violence becomes a cycle. To break this cycle, it is necessary to address the causes and uses of violence in a holistic manner.

**Makale Tarihleri
History of Article**

Geliş Tarihi /Received
26.09.2025

Kabul Tarihi/Accepted
11.11.2025

Anahtar Kelimeler / Keywords

Şiddet / Violence
Okul / School
Akran Şiddeti /Peer Violence
Etnografi / Ethnography
Eğitim / Education

Makale beyanı

Bu çalışma, özgün bir makaledir.

Teşekkür, Çıkar Çatışması ve Katkı Oranı Beyanı

Statement of Acknowledgment, Conflict of Interest and Contribution Rate

- Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Atıf / Citation

Karatepe, Ş. (2024). Şiddete İçeriden Bakmak: Öğrenciler Arasındaki Şiddetin Üretim Mekanizması. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 4(2), pp. 99-111.

DOI

<https://doi.org/10.58632/olgusos.1791821>

1. Giriş

Yıkıcı olmasına rağmen günlük hayatımızın bir parçası haline gelen şiddeti doğru anlamak için onun üretim mekanizmasını çözümlmek gerekir. Bu üretim mekanizması; şiddet olgusunun bireysel, sosyal ve kurumsal boyutlarıyla ilgilidir. Çünkü şiddet; tarihsel olduğu kadar güncel, dinamik ve organiktir. Şiddetin dinamik oluşu hareketini ve dönüşümünü; organik oluşu ise canlılığını ve hayatın olağan akışı içinde cereyan etmesini ifade eder. Sebep-sonuç ilişkisi bağlamında şiddet, döngüsel olarak ortaya çıkmaktadır. Sebepler sonuçları ortaya çıkardığı gibi sonuçlar da yeni şiddet olaylarının sebebi olmaktadır. Yaşanan şiddet olaylarının mahiyetleri şiddetin döngüsel olarak yeniden üretildiğini gösterir (Chul-Han, 2015). Bu açıdan şiddetin şiddeti doğurduğunu söyleyebiliriz.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin parçası olan çocuklar ve gençler zamanlarının büyük bir kısmını okullarda geçirir. “Okul, eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği; öğrencilere çeşitli bilgi, beceri ve alışkanlıkların belirlenmiş bir program dahilinde kazandırıldığı; kendi iç düzeni olan kurumsal bir yapı” (Cevizci, 2010, s.371) olmasının yanında sosyal ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı yerdir. Bu sebeple şiddet olaylarının ortaya çıktığı sosyal ortamların başında okullar gelir. Okul ve şiddet kelimelerinin yan yana kullanılması düşündürücüdür. Eğitim sayesinde bireylerin hayatlarında olumlu değişiklikler olması gerekirken mağdur, şahit hatta fail olarak şiddetin parçası olan bireylerin hayatı olumsuz yönde değişir. Bu açıdan okul şiddeti konusu kurumları hatta kültürü sorgulamayı da gerektirir. Zira okulda şiddet olaylarının görülmesi toplumda şiddet kültürünün yaygınlaşmasıyla ilişkilidir. Gündelik hayatında şiddete maruz kalmış, şiddeti kanıksamış hatta şiddeti araçsallaştırmış bireylerden oluşan bir kültür içinde öğrenciler de en yoğun sosyal ilişkiler kurduğu okulda bu kültürden edindikleri davranışları sergiler. Eğitimin bireye olumlu davranış değişiklikleri kazandırmayı hedeflediği göz önüne alınırsa okulda şiddet olaylarının yaşanması bu hedeflerin gerçekleşmediğinin işareti olmaktadır. Bunun sebeplerini sorgulamak, şiddeti ortaya çıkaran unsurları belirlemek, okuldaki şiddeti önlemenin ilk adımıdır. Bu çalışmanın amacı da aynı okul ortamını paylaşan öğrenciler arasındaki şiddet ortaya çıkaran unsurları belirleyerek şiddetin üretim süreçlerini, işleyiş şeklini ve kullanımını içeren sebep-sonuç ilişkisinin döngüselliklerini anlaşılır hâle getirmek ve bir nev’i okuldaki şiddetin anatomik incelemesini yapmaktır. Şiddetin artması ve bu denli görünür olması, döngüsel olarak yeniden üretimiyle ilişkilidir. Bu döngü içinde önlenemeyen şiddet, yeni şiddet olaylarının da potansiyel sebebidir.

Çalışmanın temel hipotezi, okulda öğrencilerin şiddeti araçsallaştırarak yeniden ürettiği yani şiddetin döngüsel olduğu üzerine kurulmuştur. Buna uygun olarak şiddet döngüsünün işleyiş mekanizması nasıl anlaşılabilir ve şiddeti ortaya çıkaran sebepler nelerdir soruları çalışmanın ana problemini oluşturur. Bireylerin şiddeti nasıl yorumladıkları, şiddete neden başvurdıkları ve okulda şiddeti hangi amaçlar için kullandıkları soruları ana probleme eşlik eden diğer sorulardır.

Çalışma etnografik yöntemle göre yapılmıştır. Etnografi aracılığıyla şiddet gibi dinamik ve organik bir olgunun katmanlı yapısına ulaşmak, olguyu tecrübe edenlerin algı, tutum ve davranışlarını anlamak ve ortamın kültürel dokusuna dahil olarak içerden bir bakış geliştirmek kolaylaşmıştır. Şiddetin gündelik hayatta görünürlüğünün artması, hukuken reşit olamayan çocukların şiddetin hem mağduru hem de faili olması, eğitimin amaçlarına ters düşecek şekilde okullarda şiddet olaylarının niceliksel artışı konuya derinlikli bakmamızı gerekli kılar. Hayatı anlamlandırma ve kurgulama süreçlerinin başında olan gençlerin hangi amaçlar uğruna şiddeti araçsal olarak kullandıklarını sorgulamak da şiddet döngüsünün kırılmasına katkı sağlaması açısından değerlidir. Bu çalışmanın önemi de bu hususlardan kaynaklanır.

2. Alanyazın / Literature

Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımlamasına göre şiddet; kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi yıkıcı duygularla hareket eden failin gücünü veya iktidarını kullanarak fiziksel, ruhsal, duygusal, sosyal, cinsel veya ekonomik olarak mağdura zarar verdiği bir eylem biçimidir. Temelinde orantısız güç kullanımı ve mağdurun bu davranıştan zarar görmesi bulunur. Akran şiddeti ise bir ya da birden fazla kişinin aynı yaş grubundaki birine şiddet uygulamasını ifade eder. Bu şiddet; fiziksel, sözel, sosyal veya sanal olabilir (Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği [İMDAT], 2021). Dövme, vurma, tokat atma, yaralama gibi bedene zarar vermeyle sonuçlanan davranışlar fiziksel şiddete; küfretme, sövme, hakaret etme gibi sözlü davranışlar ise sözel şiddete örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca aşağılama, toplum içinde küçük düşürme, lakap takma, alaya alma gibi mağdurun psikolojik olarak etkilenmesine yol açan hareketler de sosyal şiddet kapsamında değerlendirilebilir. Günümüzde teknolojik araçları kullanarak uygulanan sanal şiddet ise dijital dünyada mağdura yönelik aşağılayıcı, küçük düşürücü, tehdit edici ve örseleyici davranışları kapsar.

Aynı okul ortamını paylaşan öğrenciler arasındaki akran şiddeti, eğitim faaliyetlerinin sorunlu bir parçası olarak karşımıza çıkar (Koç, 2011; Uz, 2018). Öğrencilerin toplumsallaşma sürecinde normları ve genel kuralları yeterince içselleştirememesi, şiddete yönelmelerine neden olabilir. Ayrıca okul ortamında, akademik olarak başarısız olan veya sosyal olarak dışlanmış öğrenciler, rollerinin belirsizleşmesi sonucu öfke ve şiddet gibi davranışlarla dikkat çekmeye çalışabilir. Şiddet, bu durumdaki bireylerin toplumsal düzene karşı bir tepkisidir. Öte yandan şiddete maruz kalan ya da şahit olan öğrencilerin okula aidiyetleri zayıflamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). Bu da okul iklimine ve öğrenciler arasındaki sosyal ilişkilere zarar vermekte en önemlisi de öğrenmeyi olumsuz olarak etkilemektedir (Twemlow ve Sacco, 2012, s. 147-150). Şiddet olaylarının artması, okul yönetimini daha sıkı disiplin kuralları koymaya, güvenlik önlemlerini arttırmaya veya rehberlik hizmetlerini güçlendirmeye yöneltirken öğrencileri de okula yabancılaştırır. Öğrenciler okula gitmeyi mecburiyet olarak görürler. Bu açıdan okuldaki akran şiddetini, eğitimi çok yönlü etkileyen sosyal bir problem olarak ele almak gerekir (Devine ve Cohen 2007).

3. Yöntem ve Teknik / Methods

Çalışmamızda nitel araştırma desenlerinden biri olan etnografi kullanılmıştır. Etnografik yöntem araştırmacıya, ortamda bizzat bulunarak bireylerin okuldaki günlük hayatları içinde şiddet olaylarını nasıl tecrübe ettiklerini gözlemleme ve eylemlerini belirleyen düşünceleri ve hisleri nasıl aktardıklarını öğrenme fırsatı sunar (Creswell, 2017; Gordon, Holland ve Lahelma, 2021, s.188). Bu amaçla örgün eğitim veren bir devlet okulu, çalışma yapılacak alan olarak belirlenmiştir. Okulu belirlerken amaçlı örneklemin alt basamağı olan ölçüt örnekleme tekniğinden faydalanılmıştır. Bu teknikte önceden belirlenmiş çeşitli kriterleri karşılayan bütün durumların ele alınması gerekir (Kümbetoğlu, 2005). Bu sebeple ilk olarak İstanbul'un ilçeleri içinde sosyo-demografik çeşitlilik gösteren ve okulda şiddet vakalarının fazla olduğu düşünülen ilçeler belirlenmiştir. Ayrıca çalışma kapsamına alınan okuldaki her sınıf düzeyinde farklı ve yeterli sayıda sınıfın bulunmasına dikkat edilmiştir. Araştırmacının okulda uzun süre kalacak olması mesafeyi de bir ölçüt olarak ele almayı zorunlu kıldığı için ulaşım imkânı kolay olan okullar tercih edilmiştir. Buna ilaveten okul yönetiminin okulda çalışma yapılmasına izin vermesi ve araştırmacı için uygun bir ortam hazırlaması da temel ölçütlerden biridir. Çalışmaya katılanların şiddeti anlamlandıracak zihinsel ve fiziksel yetkinliğe sahip olması da önem arz etmektedir. Bu sebeple 14-17 yaş grubu öğrencilerin devam ettiği ortaöğretim kurumları çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Örneklem grubunda çeşitliliğin sağlanması amacıyla farklı sosyo-ekonomik ve kültürel profile sahip, 1000'den fazla öğrencisi olan devlet okulları arasında tercihte bulunulmuştur.

Bu kriterlerin hesaba katılmasıyla birlikte araştırma yapılmasına karar verilen okul; İstanbul'da kalabalık nüfusa sahip, Anadolu'dan göç almaya devam eden, orta ve alt ekonomik gelir seviyesindeki insanların ikamet ettiği bir ilçedeki tam gün eğitim veren bir Anadolu lisesidir. Çalışma için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Bu resmî izin sayesinde 01 Ekim 2023 ve 01 Haziran 2024 tarihleri arasında belirlenen okulda haftada üç gün bulunarak araştırma yapılmıştır.

Okul, tam gün faaliyet gösteren 28 derslikli Anadolu lisesidir. Okulda 54 öğretmen ve 1086 öğrenci bulunur. Araştırma süreci boyunca sistematik gözlemin yanında; 9. sınıftan on bir öğrenci, 10. sınıftan on beş öğrenci, 11. sınıftan on iki öğrenci ve 12. sınıftan on yedi öğrenci olmak üzere toplam 55 öğrenciyle hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılarak bireysel görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya katılanların 30'u erkek, 25'i kız öğrencidir. Aynı sınıflarda okuyan öğrencilerle farklı zamanlarda odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Odak grup görüşmeleri 3-6 arası öğrencinin katılımıyla boş dersler gözetilerek gerçekleştirilmiştir.

Etik ilkeler uyarınca okulun ve öğrencilerin anonimliği sağlanarak paylaşılan bilgilerden dolayı zarar görmeleri engellenmiştir. Bu amaçla çalışmaya dahil olan öğrencilere ve velilerine bilgilendirme yapılmış, katılımcı izin belgesi imzalatılmıştır. Ayrıca okul yönetiminin izniyle haftalık disiplin kurulu toplantılarına dahil olunarak okul yönetiminin ve kurul öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu kurulda iki öğretmen ve bir müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Okulda görevli psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı öğretmenler de (rehber öğretmen) kurul toplantılarında araştırmacıya danışmanlık etmiştir.

Katılımcılar arasından seçilen küçük bir öğrenci grubuyla çalışma sonuçları paylaşılarak geri bildirimler alınmış ve anlaşılmayan kısımlar yeniden gözden geçirilmiştir. Okul yönetimi, disiplin kurulu üyeleri ve rehber öğretmenlerle bulgular hakkında fikir alış-verişi yapılmıştır.

Araştırmacı okulda geçirdiği süre boyunca gözlemleri için hazırladığı yapılandırılmış gözlem formunu kullanmıştır. Ayrıca gün sonunda konuyla ilgili notlarını detaylandırarak kayıt altına almıştır. Ulaşılan bulgular araştırmacı notlarıyla karşılaştırılmıştır. Bu şekilde çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği sağlanmıştır (Patton, 2018, s.544-570). Ayrıca çalışmanın sonuçları, okul şiddetiyle ilgili güncel çalışmalarla da desteklenmiştir (MEB, 2023). Veri kaynaklarındaki çeşitlilik sayesinde okuldaki şiddet olaylarının çerçevesi daha net anlaşılmıştır.

4. Bulgular

Çalışmaya katılan öğrenciler, 9.sınıftan 12. sınıfa doğru sırayla Ö1 ve Ö55 arasında bir numarayla kodlanmıştır. Parantez içinde cinsiyeti ve sınıf düzeyini belirten bilgilere yer verilmiştir. Öğrenci ifadelerinin dökümü yapılmış ve kod defteri oluşturulmuştur. Konunun inceltilmesi ve analitik bir çerçeveye uygun hâle getirilmesi için iki aşamalı kodlama uygulanarak veriler analiz edilmiştir. Birinci aşamada katılımcı ifadelerini merkeze alan ve etnografik çalışmalarda tercih edilen betimsel kodlama yöntemi kullanılmıştır (Saldaña, 2019, s. 102). İkinci aşamada eksenel kodlama yapılarak üç tema belirlenmiştir. Şekil 1 de tematik analiz aşamasında oluşturulan kodlar, alt temalar ve temalar yer almaktadır.

Temalar, şiddet örüntüsündeki konumlarına göre merkezden çepere doğru sıralanmıştır. Şiddetin döngüsel yapısını daha iyi ifade ettiği için başlıklar katman olarak belirtilmiştir. Merkezde yani 1. temada dolaylı olarak şiddetle ilintili hususlar, Şiddetin Zemini başlığı, 2. temada aktörlerin gözünden şiddete yol açan faktörler, Şiddetin Tetikleyicileri başlığı ve son olarak 3. temada yani çeperde ise şiddetin kullanım amaçlarını içeren ve doğrudan şiddet döngüsünü etkileyen hususlar, Şiddetin Araçsal Kullanımı başlığı altında toplanmıştır.

Metin içinde italik olarak yazılan cümleler öğrencilere ait olup anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca bulguları desteklemek için öğrenci ifadelerinden alıntılar yapılmıştır. Tüm alıntılarda öğrencinin ifadesine sadık kalınmış olmakla birlikte küfür içeren kelimeler metne aktarılmamıştır. Bu aşamada anlamın kaybolmamasına özen gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema	Kodlar
1. ŞİDDETİN ZEMİNİ	Cinsiyet	delikanlılık, fiziksel güç, ifşalamak, kız kavgaları, erkek kontrolü, popülerlik, racon, saldırganlık,
	Aile ve Sosyal Çevre	aile desteği, dayak, mahallede olay, şiddete doğma, veli profili
	Okulun Konumu ve Mekânsal Kısıtlılıklar	aktivite alanı, küçük kantin, okula giriş-çıkış, spor salonu, sporcu lisansı, yakın okullar, yakındaki park, yetersiz mekân
	Öğretmen Tutumu	disiplin, farklı davranma, istenmeyen öğrenci, kanka gibi, sert tutum, sevilen öğretmen
2. ŞİDDETİN TETİKLEYİCİLERİ	Öfke Kontrol Zorluğu	aşırı kaygı, gözü görmeme, kontrol kaybı, öfke patlaması
	Duygusal İlişkiler	eski sevgili, flört etme, manita, terk etme
	Okula Yabancılaşma	ders süresi, gereksiz dersler, işlevsiz diploma, vakit kaybı, zorunlu lise eğitimi
	Şiddetin Pekiştirilmesi	mağdur edebiyatı, şiddeti olumlama, şiddet sırası, şahit olma,
3. ŞİDDETİN ARAÇSAL KULLANIMI	Adaletsizliği Ortadan Kaldırma	cezasızlık, haksızlık, kan parası, yanına kalma
	Gruba Aidiyet	çete üyesi, çöplüğün horozu, kavgada birlik olma
	Etkileşim Yapararak Görünür Olma	sosyal medya, görüntü yakalama, ilgi görme, popüler olma

Şekil 1: Tematik Analiz Kodlama Tablosu

4.1.Katman: Şiddetin Zemini

Şiddet örüntüsünün zemininde şiddet üretme potansiyeli olan demografik ve kurumsal unsurlar bulunur. Okuldaki şiddet; cinsiyet, ebeveyn ilgisizliği veya şiddetle ilintili sosyal etkileşim ortamı gibi bireysel ve sosyal risk faktörlerinin yanında (Benbenishty ve Avi Astor, 2005) okulun konumuna, fiziksel yapısına, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarına da (Gönültaş, 2023, s.262-266) bağlıdır. Bununla birlikte şiddetle ilişkili olmalarına rağmen öğrencilerin bu risk faktörlerine sahip olması her zaman şiddet olaylarına karışacakları anlamına gelmediği için bu faktörler, şiddetin ortaya çıkmasını kolaylaştıracak unsurlar olarak değerlendirilip şiddet örüntüsünün zeminine yerleştirilmiştir. Zira şiddet içeren davranışları sergileyenlerin sosyodemografik nitelikleri genel olarak belirlenebilir fakat asıl önemlisi bu tür niteliklere sahip bireylerin sorun haline gelmesine sebep olan unsurları belirleyebilmektir (Twemlow ve Sacco, 2012). Bu çalışmada cinsiyet, aile, sosyal çevre, bireyden kaynaklı; okulun konumu, fiziksel koşulları ve öğretmen tutumu okulun kurumsal yapısından kaynaklı şiddet üretme potansiyeli olan faktörler olarak karşımıza çıkar.

Cinsiyet: Şiddet davranışları failin ve mağdurun cinsiyetiyle ilişkilidir. Sapolsky (2021), biyolojik yapıları ve hormon durumları sebebiyle erkeklerin kızlara göre daha saldırgan olabildiğini, şiddet davranışlarında erkek öğrencilerin kızlardan ön planda olduğunu belirtmiştir. Özellikle öğrenciler arasındaki saldırıların, küfür içeren sözlü hakaretlerin ve fiziksel temas içeren kavgaların daha çok erkek öğrenciler arasında gerçekleştiği görülmektedir (Gözütok 2008; Koç, 2011, s.303-310). Buna ilaveten şiddetin faili olma açısından cinsiyetler arasındaki farkın giderek kapandığı gözlemlenmektedir. Alan literatüründe de kızlar arasındaki şiddet olaylarının arttığına dikkat çekilmektedir. (King, 2021, s. 97). Kızların şiddet olaylarının faili olması durumu kız ve erkek öğrenci rolleriyle ilgili beklentinin değişimiyle açıklanabilir. Erkeklerin, gücü ve kontrolü ellerinde bulundurmak için şiddete başvurmaları olası kabul edilirken kızların da kendi ortamlarında öne çıkmak ve güç elde etmek için şiddet kullanmaları yeni bir durumdur (Madfis, 2014, s.44-47). Öğrencilerin ifadeleri de bunu desteklemektedir. Örneğin Ö18 (10.sınıf-kız) “Sınıfta kızlar erkeklerden daha kavgacı artık.” sözleriyle kızlar arasındaki şiddet olaylarının daha görünür hale geldiğini söylerken benzer bir durumu okulun rehber öğretmeni de vurgulamıştır:

“Herkes zannediyor ki kızlar okulda daha usludur. Bu değişti artık. Kızlar da birbirlerine saldırıyor. Kavgacı çıkıyor. Disiplin kuruluna kavgacı yüzünden gelen kızların sayısı her yıl artıyor.” (Rehber Öğretmen H.-yaş 31)

Okul ortamı kızlar için, kendilerini kanıtlama ve statü kazanma mücadelesinin yoğun yaşandığı yerlere dönüşmüştür (Crick, ve Grotpeter, 1995). Şiddet bu statü rekabetinde, failin hem kızlar için de hem de erkekler içinde itibar kazanmasının yolu olarak görülür. Ö38 (11.sınıf-kız) ve Ö51 (12.sınıf-kız) de karışıkları fiziksel darp olayını “İtibarımızı sarsanları cezalandırdık.” sözleriyle açıklamıştır.

Cinsiyet ile ilgili bulgulardan biri de failin ve mağdurun cinsiyetine göre de uygulanan şiddetin türünün değişmesidir. Çalışma süresince okulda saldırıların, küfürlü hakaretlerin ve fiziksel temas içeren kavgaların daha çok erkek öğrenciler arasında gerçekleştiği görülmüştür. Katılımcı öğrenciler de erkekler arasında en çok dövme, yumruk veya tekme atma, kesici aletle yaralama gibi fiziksel şiddet olaylarının yaşandığını; kızlar arasında ise saç yolma, ısırma, tokat atma, tekmeleme gibi görece daha az yıkıcı fiziksel şiddet olayları olduğunu belirtmiştir. Her iki cinsiyet grubunda da fiziksel şiddete küfür, laf atma, hakaret gibi sözlü şiddet davranışları da eşlik etmekle birlikte kız öğrenciler arasında ifşa grupları aracılığıyla sanal şiddet uygulamaları yaygındır.

Öte yandan erkek öğrenciler sadece kendi cinsiyetinden olan kişilerle fiziksel olarak kavga ettiklerini belirtmiştir. Ö31’in (11.sınıf-erkek) “Bizde racona ters iş olmaz. Bir kızla dövüşmem.” ve Ö33’ün (11.sınıf-erkek) “Kıza vurmam ben. Delikanlılığa sığmaz. Ama adını çıkarırım.” sözlerinden de anlaşılacağı üzere racon veya delikanlılık olarak tabir edilen sosyo-kültürel normlar nedeniyle erkek öğrenciler kızlara karşı fiziksel temas içeren şiddet davranışında bulunmamaktadır. Bu açıklamalar sosyal olarak erkeklerden beklenen davranış kalıplarını yansıtan hegemonik erkeklik normlarına işaret eder (Connell, 1995). Willis’in (2016) okul kültürü üzerine yaptığı çalışma, gençlerin okul içinde kendi normlarını nasıl oluşturduğunu gösterir. Delikanlılık bu normatif yapının göstergesi olmaktadır. Kızlara karşı fiziksel şiddetten kaçınma kuralı, delikanlılığın iç düzenini sağlayan bir sosyal kontrol mekanizmasıdır. Bu mekanizma, şiddeti tamamen dışlamasa da şiddetin kime karşı ve hangi koşullar altında uygulanacağını düzenler. Erkeği güçlü, onurlu ve koruyucu bir figür olarak konumlandırır. Bu bağlamda, kızlara fiziksel şiddet uygulamak, delikanlılığa yakışmayan bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Bunun yerine aşağılayıcı, küçük düşürücü veya rencide edici söz ve davranışlarla kızlara şiddet uygulanmaktadır (Messerschmidt, 1993).

Aile ve Sosyal Çevre: Aile ve yetiştiği sosyal çevre öğrencinin şiddete başvurma davranışını etkilemektedir. Ailesi tarafından desteklenen, ebeveynlerinden ilgi, sevgi ve şefkat gören öğrenciler şiddetten uzak dururken diğerleri dikkat çekmek için; okula, arkadaşlarına veya bizzat kendisine zarar veren her türlü olumsuz davranışı sergileyebilir. Annelerin arabulucu ve çocuk yanlış tutumları sebebiyle babayla kurulan ilişki öğrencinin şiddete mesafesinde daha belirleyicidir. Ö9’un (9.sınıf-erkek) “Babamla aram kötü. Beni dövdükçe öfkemi okulda çıkarıyorum.” ve Ö42’in (12.sınıf-erkek) “Babamla arkadaş gibiyiz yani. Ona kavgaya karışmayacağım diye söz verdim. Laf atana bakmıyorum bile.” şeklindeki ifadeleri baba çocuk arasındaki ilişkinin iki zıt ucunu gösteren örneklerdir.

Ebeveyn ilişkilerinin yanında öğrencilerin ikamet ettiği mahallelerde edindikleri şiddet tecrübeleri de onların davranış repertuarlarını şekillendirir. Sosyal öğrenme kuramına göre şiddet davranışı gözlem, taklit ve pekiştirme yoluyla öğrenilir (Bandura, 1973). Şiddet olaylarının sıklıkla yaşandığı yerlerde oturan öğrenciler şiddeti bu şekilde deneyimlemektedir. Öyle ki şiddetin içine doğan bu öğrenciler, kesici aletlerden ateşli silahlara kadar birçok saldırı aracını tanımakta ve şiddet olaylarında işleyen hukuki prosedürü bilmektedir. “Okuldaki kavgalar basit şeyler. Mahallede adam vurdular gözümün önünde.” diyen Ö50 (12.sınıf-erkek) gibi öğrenciler için şiddet sıradandır. Bu açıdan şiddet olaylarının sıkça görüldüğü mahallelerde yaşayan öğrencilerin şiddet olaylarına karışma ihtimali de artar (Nair, 2018, s. 180). Ayrıca çalışmadaki bu bulgu, okuldaki şiddeti bireyin çevresel koşullarıyla ilişkilendiren ekolojik kuramla da uyumludur. Ekolojik kurama göre aile, akrabalar, komşular ve arkadaş grupları gibi sosyal hayatın parçası olan kişiler bireylerin şiddetle ilgili tutum ve davranışını etkiler (Doğan, 2017; DeFour, 2005, s. 85-88; Zimbardo, 2023, s.400).

Okulun Konumu ve Mekânsal Kısıtlılıklar: Çalışma yapılan okula yakın mesafede üç lise daha vardır. Sınırlı bir alanda binlerce öğrenci birbiriyle temas eder. Okulların giriş ve çıkış saatlerinde bu kalabalık öğrenci kitlesi yolda veya toplu taşıma araçlarında etkileşime girmekte, bazı günlerde bu etkileşimler sürüşmeye, kavgaya veya sözlü dalaşmaya evrilmektedir. Ayrıca okulların sınıf pencereleri birbirlerinin bahçelerine baktığı için farklı okullardaki öğrenciler arasında küfürlü sataşmalar, laf atmalar yaşanmakta ve bu sözlü saldırılar okul çıkışında kavgaya dönüşmektedir. Bu açıdan büyük yerleşkelerde birçok okulun bulunması kalabalığın yönetimini zorlaştırmakta ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Ö17’nin (10.sınıf-erkek) yaralandığı olay buna örnek verilebilir. Bu olayda Ö17, okul çıkışında eve doğru yürürken komşu okuldaki öğrencilerin fiziksel saldırısına maruz kalmıştır. Okul ulaşımında yaşanabilecek güvenlik problemleri velileri de endişelendirmekte hatta Ö10 (9.sınıf-kız)’un annesi gibi bazı veliler, bu yüzden çocuklarını farklı okullara göndermeyi düşünmektedir.

Okulun sadece derslik alanlarından oluşması, dinlenme yerlerine, sosyal ve sportif faaliyet alanlarına sahip olmaması öğrencilerin okul algısını olumsuz etkiler. “Oturmaktan bıktım” (Ö1, 9.sınıf-kız), “Yapacak şey yok, hep ders sıkıcı yani” (Ö12, 10.sınıf-kız), “Her yer duvar” (Ö40, 12.sınıf-erkek), “Teneffüste nefes alacak yer yok” (Ö45, 12.sınıf-kız) gibi ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrenciler okulda, sınıf dışında alternatif alanlara ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanında sosyal ve sportif faaliyetlere katılım öğrenci motivasyonunu arttırdığı gibi onların davranışlarını da belirler. Öğrenciler, çok amaçlı salonu, açık, kapalı spor salonu veya sanat atölyeleri olan okullarda sınıf ortamı dışına çıkarak ilgi alanlarına giren konularda kendilerini geliştirme fırsatı bulur. Örneğin “Okul takımına girdiğimden beri uslu duruyorum. Kavgaya karışırsam lisansım gider.” diyen Ö20’nin (10.sınıf- erkek) vurguladığı gibi sporcu lisansına

sahip öğrenciler şiddet içerikli davranışları yüzünden disiplin cezası aldıkları takdirde lisanslarını kaybedeceklerini bildikleri için şiddete bulaşmamaya dikkat etmektedir.

Kantin, bahçe, kütüphane gibi mekanlar da okulda geçen uzun sürelerde öğrencilerin nefes almasını, konuşmasını ve farklı sınıflardaki arkadaşlarıyla bir araya gelerek sosyalleşmesini sağlayan yerler olarak dikkat çeker. Öğrencilere göre de alternatif alanlarının yokluğu ya da yetersizliği şiddet temelli olayları arttıran olumsuzlukların başında zikredilmektedir. Ö16'nın (10.sınıf-kız) *"Okul hapishane gibi, derse gir çık. Bunalıyorum yani. Kantinde yemek almak için bile kavga ediyoruz."* şeklindeki sözleri bu açıdan önemlidir.

Öğretmen Tutumu: Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin gücü de okuldaki şiddeti etkilemektedir. Öğretmenlerin iş tecrübesi, yetkinliği, şahsi olgunluğu, yaşları da sınıf içinde ve dışında öğrencilerle kurulan etkileşimde belirleyici olmaktadır (Yang, Qin ve Ning, 2021). Odak grup görüşmelerinde öğrenciler *"Bazı öğretmenlerle kanka gibiyiz, söylediklerini önemsiyorum."* (Ö11, 9.sınıf-erkek), *"Bize ayak uyduruyor. Nöbet günlerinde kavga olmaz hiç."* (Ö28, 11.sınıf-kız) ve *"Öğretmeni seversem derste sorun çıkarmam."* (Ö47, 12.sınıf-erkek) cümleleriyle öğretmen-öğrenci ilişkisinin olumlu etkilerini vurgularken sınıf arkadaşıyla kavga ettiği için disipline gönderilen Ö26 (10.sınıf-erkek) ise *"Öğretmen iki yüzlü. Benden nefret ediyor. Bu yüzünden sadece beni disipline verdi. Hiç adil değil. Diğer çocuğa bir şey demedi yani. Öfkem geçmiyor ben ne yapayım yani? Pusuya mı yataym?"* diyerek öğretmenin tavrını eleştirmektedir.

Ele alınan faktörlerden de anlaşılacağı üzere okuldaki şiddet olayları ani ve aynı sebepten kaynaklı olaylar değildir. Aksine öğrencilerin bireysel ve sosyal arka planları, okul tecrübeleri ve en önemlisi de okulun imkânlarıyla ilişkilidir.

4.2. Katman: Şiddetin Tetikleyicileri

Okuldaki şiddet içeren olayların ortaya çıkış sebebi şiddet mekanizmasını anlamak için önemlidir. Bu amaçla öğrencilere şiddeti ortaya çıkaran sebepler sorulmuştur. Fail veya mağdur fark etmeksizin öğrenciler benzer sebepler üzerinde durmuştur. Temelde bu sebepler öğrencilerin sosyo-duygusal becerilerine ve sosyal bağlamına göre değişerek şiddet olaylarını tetikler.

Öfke, kızgınlık, çaresizlik gibi duygular yaşayan öğrencilerin daha fazla şiddet davranışı sergilediği görülmüştür. Özellikle karşı cinsle yaşadığı duygusal ilişki sona erdiğinde öğrencilerin fiziksel veya duygusal olarak partnerine zarar vermesi olasıdır. Benzer bir durum okul aidiyeti noktasında da geçerlidir. Aidiyet hissinin kaybolması da okulla kurulan bağı zedelemekte, öğrencilerin şiddet davranışlarını arttırmaktadır (Paolini, 2023). Okulun sosyal etkileşim ortamı olduğu düşünüldüğünde farklı sebeplerle ortaya çıkan şiddete diğer öğrencilerin şahit olması söz konusudur. Şiddetin öğrenilmesi, yeni olaylara sebebiyet vermesi açısından şiddetin tetikleyicileri arasında yer alır.

Öfke Kontrol Zorluğu: Öğrenciler okuldaki günlük etkileşimler içinde baş etmesi zor durumlarla karşılaştıklarında yıkıcı duygularını kontrol edemedikleri için şiddete başvurmaktadır. Bu duyguların başında ise öfke gelir. Öfke, bireyin tehdit altında hissettiği, kaygılandığı veya bir engeli aşmakta zorlandığı durumlarda ortaya çıkan bir duygudur. Öfke doğaldır ve uygun şekilde ifade edildiğinde sağlıklı bir tepkiye dönüşebilir. Ancak kontrolsüz öfke, bireyin kendisine veya çevresine zarar verir. Öfke kontrolü zayıf olan bireylerde dürtüsel davranışlar daha yaygındır. Bu, bireyin öfkeyle baş etmede saldırgan davranışlara yönelmesine yol açabilir (Zasrtrow ve Kirst-Ashman, 2014, s. 529-535).

Şiddet deneyimine sahip erkek öğrenciler, öfkeli olduklarında kontrollerini kaybettiklerini, kaygıyla hareket ettiklerini, davranışlarının sonuçlarını hesap etmediklerini ve bunlar hakkında öngöründe bulunmadıklarını belirtmiştir:

"Biri ters bir şey yaptı mı öfkemi kontrol edemiyorum, gözüm dönüyor. Sanki bana bir şey yapacak gibi. Kendime gelince çok sert girdiğimi anlıyorum ama onlar da beni deli etmeyecekler yani..." (Ö43, 12.sınıf-erkek).

Kız öğrencilerin de benzer durumlarda şiddete başvurdukları görülmektedir. Fakat kızlar, fiziksel saldırıda bulunmaktan ziyade mağdurun duygusal veya sosyal olarak zarar görmesiyle sonuçlanan uzun vadeli şiddet uygulamalarını tercih etmektedir. Sosyal medyada mağdurun özel hayatını afişe etmek ya da okulda mağduru sosyal olarak izole ederek yalnızlaştırmak bu uygulamalara örnek olarak gösterilebilir. Ö39 (12.sınıf-kız), sınıfındaki bazı kızların bu şekilde şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir.

Duygusal İlişkiler: Okulda kız ve erkek öğrenciler arasında yaşanan flört ilişkilerinde çiftlerin birbirine karşı şiddet uyguladığı görülmüştür. Şiddet, ilişki sürecinde ya da ilişki bittikten sonra ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler de bu tarz duygusal ilişkileri *"sevgili olayları"* (Ö22, 10.sınıf-erkek), *"manitası yüzünden"* (Ö31, 11.sınıf-erkek), *"ex-sevgili işleri"* (Ö41, 12.sınıf-kız), gibi ifadelerle şiddetin sebebi olarak yorumlamıştır. Bazı durumlarda aralarındaki duygusal bağı doğru şekilde sonlandıramayan öğrenciler partnerinin yeni ilişkiye girdiği kişiye de şiddet uygulamaktadır. Çünkü bir tarafın diğerinin rızası olmadan ilişkiyi bitirmesi, partneri tarafından terk edilmek, partnerinin kendisiyle sevgiliyken başkalarıyla da aynı seviyede gönül bağı kurması veya aldatması, mağdur olduğunu düşünen tarafın gerek eski partnerine gerek eski partnerinin varsa yeni sevgilisine karşı şiddet davranışında bulunmasına yol açmaktadır. Eski kız arkadaşının yeni sevgilisine yumruk atan ve kendini *"Benim sevgilimdi, bitti dediğinde bitecek mi?"* sözleriyle savunan Ö46'nın (12.sınıf-erkek) sergilediği şiddet davranışı bu duruma örnektir. Flört ilişkisinin yol açtığı şiddet olaylarında erkekler kadar kızlar da fail olmaktadır. Örneğin Ö32'nin (11.sınıf-kız) şahit olduğu olay bu kapsamdadır. Ö32'nin sınıf arkadaşı olan bir kız öğrenci; kendisini terk eden sevgilisinin yeni kız arkadaşına ait uygunsuz fotoğrafları önce sosyal medyada paylaşmış ve kıza duygusal şiddet uygulamış; ilerleyen zamanda ise okul çıkışında bu kıza fiziksel zarar vermiştir.

Okula Yabancılaşma: Şiddetin diğer bir tetikleyicisi ise öğrencilerin okula yabancılaşmasıdır. Yabancılaşma; bireyin günlük ortamından ve ilişkilerinden kopması anlamına gelir. Ait olma duygusunun zayıflaması, değer göstergelerinin değişmesi ve sosyal çevreden uzaklaşma şeklinde gözlemlenir. Bazı öğrenciler için de okulun önemi ve değeri azalmaktadır. Öğrenciler, okulun hayatlarına bir katkısı olmadığını düşündükleri için okula gitmeyi anlamsız bulmaktadır. Okula yabancılaşma, anlam kaybı ve amaçsızlığı ifade etmek için kullanılır (Avcı, 2013, s. 28-32; Tezcan, 2019, s. 245-254). Bu açıdan zorunlu okul yaşantısına öğrencinin bir tepkisidir (Brown vd., 2003).

Okul ortamına yabancılaşan öğrenciler, yaşadıkları anlam ve değer kaybının sonucu olarak okulda düzen bozucu ve sorunlu davranışlar sergileyebilmektedir (Atmaca, 2019, s. 66). Sınıf düzenini bozma, devamsızlık yapma, ödev yapmama, dersten kaçma, kavga çıkarma ve sosyal geri çekilme sorunlu davranışlara örnektir.

“Neden okulda olmak zorundayım? Vakit kaybı...” (Ö25, 10.sınıf-kız) ve “Okula gitmenin ne katkısı olacak bana? Gereksiz bir sürü ders var.” (Ö35, 11.sınıf-erkek) diyen öğrencilerin gözünde okulda öğretilenler işlevsizdir. İş bulma konusunda lise diplomasının yetersizliği de okula yabancılaşmayı pekiştirmektedir. Bunun sonucunda öğrencilerin şiddet içeren davranışlar sergilemesi olasıdır:

“Ailemin zoruyla okula geliyorum. Liseyi bitirsem n’olacak? Benim ortamım hazır, bilgisayardan, yazılımdan anlıyorum. Herkes bana soruyor bunları. Paramı bile kazanıyorum. Derste bunları öğretmiyorlar. Okulu da bıraktırmıyorlar, ben de kavgaya karışıyorum. Belki atılırım okuldan.” (Ö53, 12.sınıf-erkek).

Benzer şekilde, arkadaşına şiddet uyguladığı için iki kere okuldan uzaklaştırma cezası alan ve liseye henüz başlamasına rağmen devamsızlıktan dolayı sınıf tekrarı yapacak olan Ö6 da (9.sınıf-erkek) liseye gitmek istememektedir:

Ö6: “Bütün günümü okulda harcıyorum. Dört yıl boyunca sürecek. Çok uzun. Okuldan ayrılmaya da izin yok. Lisede okumaya zorluyorlar beni.”

Araştırmacı: “Neden okulu bırakmak istiyorsun?”

Ö6: “Sonunda işe yaramayan bir diploma verecekler. Sınavı kazanamazsam diploma işe yaramayacak. Unutacağım şeyler öğreniyorum. Mesela fizik ne işime yarayacak? Beni salsalar ben işime baksam keşke.”

Araştırmacı: “Sen ne yapmak istersin?”

Ö6: “Para kazandıracak işler... Yazın çalıştım, üç ayda bilgisayar aldım. Okulda dokuz ay boşa geçecek.”

Araştırmacı: Kavgaya etmenin bununla ilgisini açıklar mısın?

Ö6: “Zorla okuldayım. Yeterince ceza alırsam ailem beni buradan alır yani. Açktan falan okurum. Okula gitmem gerekmez.”

Bu konuşmalardan da anlaşılacağı üzere öğrenciler; zorunlu lise eğitiminin dört yıl olmasından, ders saatlerinin uzunluğundan, ders müfredatlarının günlük hayat için işlevsiz olduğundan ve para kazandıracak işler yapmak için lise diplomasına gerek olmadığından şikâyet etmektedir. Onların bazıları şiddet uygulayarak okuldan ayrılma planları yapmaktadır.

Şiddetin Pekiştirilmesi: Okulda şiddet gibi olumsuz davranışlara tanık olan öğrenciler davranışın sonuçları noktasında kazanç elde edildiğini gözlemleyince zararlı da olsa bu davranışı tekrar etmekten çekinmez (Bandura, 1973; Laracuenta ve Denmark, 2005, s. 295). Özellikle davranışın diğerleri tarafından olumlanması ya da görmezden gelinmesi; şiddete şahit olan öğrencilerin de bu şekilde davranmasına yol açar. 9. sınıf öğrencileri Ö2’nin (kız), “Kavga edenin ismi herkesçe bilinir.” ve Ö7’nin (erkek) “Onlar kahraman olurlar. Diğerleri de ona özenir. Herkes ünlü olmak ister yani!” ifadeleriyle belirttiği gibi kavga ettiği için arkadaşları tarafından sosyal itibar gören, eylemi alkışlanan fail, şahit olanlar açısından örnek alınır. Bu durumda eylemin mahiyetinin önemi kalmaz.

Failin ortaya koyduğu şiddetin, mağdur ve şahit tarafından örnek alınması yeni şiddet olaylarını tetikleyerek şiddeti yeniden üretilir. Şiddetin döngüsellik gösteren bu yeniden üretim sürecinde roller değişmekte; bir olayın mağduru veya şahidi, başka bir olayının faili olmaktadır. “Çok ezdiler ama sıra bende...” (Ö49, 12.sınıf-erkek), “Dayak yiye yiye dayak atmayı öğrendim.” (Ö40, 12.sınıf-erkek) şeklindeki cümleler sarf eden ve aslında mağdurken fail konumuna gelen bu öğrencilerin davranışları aracılığıyla döngüsel olarak şiddet devam eder.

4.3. Katman: Şiddetin Araçsal Kullanımı

Her eylemin ortaya konma gerekçesi yani bir amacı vardır. Bu amacı gerçekleştirmek isteyen aktör çeşitli yollara başvurur. Şiddet gibi olumsuz bir eylem için bile bu durum geçerlidir. Şiddet mekanizmasını anlamının yolu da şiddetin hangi amaçlar için kullanıldığını belirlemekten geçer. Öğrenciler için şiddet içeren eylemlerin amaçları farklıdır. Adaleti sağlamak, bir gruba ait olmak veya sosyal ortamlarda etkileşime girmek bu amaçların başlıcalarıdır. Fail, amacına giden yolda şiddeti araç olarak kullanır. Bir nevi bunlardan çıkar sağlar. Mağdur veya şahit ise gördüğü zarara rağmen şiddetin araçsal kullanımını rasyonelleştirerek yeniden üretir.

Adaletsizliği Ortadan Kaldırma: Sosyal adaletsizlik, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak farklı koşullara sahip bireylere toplum içinde yapılan haksız eylemleri ifade etmek için kullanılır (Miller, 1999). Bu bireyler, diğerleri kadar imkân ve fırsat eşitliğine sahip olmayabilir (Yıldırım, 2012). Sosyal adaletsizlik; kişisel ilişkilerde, ailede, okulda, yargıda veya diğer toplumsal kurumlarda kendini gösterir. Şiddet de haksızlığa uğrama ve adaletle muamele görmeme endişesinin bir sonucudur (King, 2021, s.16). Çalışmaya katılan öğrenciler de hem günlük hayatlarında hem de okulda adaletsizliğe uğradıklarını sıklıkla dile getirmiştir. Ö17 (10.sınıf-erkek), Ö34 (11.sınıf-erkek) ve Ö48 (12.sınıf-erkek)

açısından bu adaletsizliğe uğramalarının sebebi sosyo-ekonomik olarak düşük seviyede olmalarıdır. “En çok garibanlar ezilir.” diyen Ö34’e göre parası olmayan için toplumda adalet yoktur. Ö17 de “Zenginler, haksızlık yapma gücünü elinde bulundurur.” sözleriyle adaletsizliğin sebebine vurgu yapmıştır.

Cezaların yeterli olmaması adalet kurumuna güveni zedelemektedir (Toplum Çalışmaları Enstitüsü, 2024). Öğrenciler suçun adilce karşılık görmediğini düşünmektedir. Bu da adaleti sağlamak için şiddetin araçsallaştırılmasına neden olmaktadır. “Cezası yok.” (Ö19, 10.sınıf-erkek), “Yapanın yanına kalır.” (Ö26, 10.sınıf-erkek) veya “Ne karşılığı olacak?” (Ö44, 12.sınıf-kız) gibi düşüncelere sahip öğrenciler haksızlıkları ortadan kaldırmak ve kendi adaletlerini sağlamak amacıyla şiddete başvurabildiklerini belirtmiştir. Örneğin Ö19 (10.sınıf-erkek) kendisini rahatsız eden sınıf arkadaşını öğretmenlere ve okul yönetimine şikâyet ettiğini fakat ceza verilmediği için bu kişinin zorbalığa devam ettiğini anlatmıştır. Ona göre öğretmenler yeterince adil değildir ve haksızlığı ortadan kaldırmak yerine bir tarafı kayırmakta diğer tarafı da görmezden gelmektedir. Ö19 ise “İki yüzlü öğretmenler yüzünden kendi işimi kendim hallettim. Sonunda çocuğu indirdim. Artık bana dokunamaz.” diyerek adaletsizliğe şiddet yoluyla kendince çözüm bulmuştur.

Çalışmamız devam ederken şiddetin en istenmeyen sonucu olarak okulun bir erkek öğrencisinin kavgada bıçaklanarak vefat ettiği haberi arkadaşları arasında derin bir üzüntüye neden olmuştur. Vefat eden öğrencinin arkadaşları Ö48 (12.sınıf-erkek) ve Ö52’nin (12.sınıf-erkek) anlattıkları bu bağlam içinde dikkat çekicidir:

Ö48: “Arkadaşımız öldü ama katil birkaç yıl yatıp çıkacak. Avukat çıkartacak onu. Ailesinin parası var. Kan parası verecekler. Yani haberlerde görüyoruz biraz ceza alıp dışarıdalar.”

Ö52: “Bizim mahallede de oldu aynısı. Birini bıçaklayan adam iki yıl sonra dışarıda. Çünkü arkası sağlam.”

Ö48: “Kansa kan. Cansa can! haksızlık böyle ortadan kalkar. Bence gerçek adalet budur. Zaten düşersen ölürsün.”

Burada da şiddetin döngüsel olarak yeniden üretilmesi söz konusudur. Şiddetin yol açtığı adaletsizliği ortadan kaldırmak amacıyla şiddetin kullanılması; başkaları için haksızlığa ve adaletsizliğe yol açmakta ve yeni şiddet olaylarını ortaya çıkarmaktadır.

Gruba Aidiyet: Akran grupları, bireylerin davranışlarını şekillendiren güçlü sosyal ilişki alanlarıdır. Okulda şiddet akran gruplarına dahil olmanın aracı ve bedeli olarak görülebilir. Bu durum dışlanma ve yalnız kalma kaygısı içinde olan öğrenciler açısından geçerliken bazı öğrenciler de şiddeti arkadaş çevrelerinde hiyerarşik bir etkileşim düzeni kurmak için kullanmaktadır. Çeteleşme veya gruplaşma öğrencilerin okul dışındaki sosyal ortamlarının gerçeğidir ve onlar öğrendikleri bu ilişki kurma yöntemini okulda da gerçekleştirmekte, bir gruba ait olduklarında güçlü olacaklarını düşünmektedirler. Çünkü grubun üyesi olan bireyler, kolektif davranışlar sergileyerek hem şiddeti bireysel bir eylem olmaktan çıkarır hem de grup üyeliği için ön koşul olarak kullanır (Faris ve Ennet, 2012; Garandeau, Lee ve Salmivalli, 2014). Gruba ya da çeteye üye olmanın gerekçeleri arasında arkadaş çevresi edinmek, sosyal itibar sağlamak ve kendini güvenceye almak yer alır. Grubun üyeleri birlikte takılır, ders dışı aktivitelere birlikte katılır hatta içlerinden birine yanlış yapılrısa hesabını birlikte görür. Bir gruba dahil olan öğrenci kendini güvenceye alarak okulda sorun yaşadığı kişilerden kaynaklı olası tehlikelerden de korunur. Bu işlevler grupları cazip hâle getirir. Fakat gruba kabul edilmek isteyen öğrenciler grup üyeleri için fedakârlık yapmak zorundadır. Kavgaya girmek, grup arkadaşlarının düşmanlarına karşı düşmanca davranmak bu fedakarlıklar arasındadır. Ö13 (10.sınıf-erkek) bir gruba üye olmasının sebebini birlikte hareket etmenin gücüne bağlayarak “Kavgada teksen, düşersin ve yenilirsin. Bir arada olursak hayatta kalırız.” sözleriyle özetlemiştir. Şiddete karşı kendini korumak isteyen öğrencilerin gruba kabul edilmek için veya grubun çıkarları uğruna şiddet sergilemeleri, şiddetin döngüsellliğini de göstermektedir.

Etkileşim Yaparak Görünür Olma: Gençler, sosyal medyadaki dikkat çekici paylaşımları sayesinde etkileşim yaparak takipçi kazanır. Bu da hem sosyal medyada hem de okulda öğrencilerin görünürlüğünü artırır. Sosyal medyada şiddet ve zorbalık içeren paylaşımların fazla izlenmesi öğrencileri de şiddet uygulamaya ve bunları kayıt altına alarak takipçi kazanmaya teşvik etmektedir. Liseye başladığı ilk ayda benzer bir şiddet olayının mağduru olan Ö8 (9.sınıf-kız), “Beni sosyal medyada zorbalayan okulda ünlü oldu.” sözleriyle şiddet failinin tanınırlığına dikkat çekmiştir. Akıllı telefonlar bu işler için kolaylık sağlar. Görünürlüğün artması, geleneksel şiddet türlerinden ziyade öğrenciler arasında sanal şiddetin yaygınlaşmasına sebep olur (Akgül, 2020; Bayram, Coşkun ve Kabasakal, 2024). Yasak olmasına rağmen bir şekilde okula telefon getiren öğrencilerin yangın merdivenlerinde, boş sınıflarda hatta tuvaletlerde bile uygunsuz kayıtlar alması ve sosyal medya üzerinden arkadaşlarını tehdit etmesi okulda karşılaşılan sanal şiddete örnektir. Teknolojinin sağladığı sınırsızlık algısı şiddeti okuldan çıkarıp internet erişiminin olduğu her yere yayar. Bu da hem fail hem de mağdur için şiddetin kapsam genişliğini gösterir. Bunun yanında aynı okulda okuyan öğrenciler arasında fiziksel temas kaçınılmaz olduğu için sanal şiddet, diğer şiddet türlerini de tetikler. Ö54 (12.sınıf-erkek) örneğinde olduğu gibi sosyal medyada başlayan zorbalık hızlıca fiziksel şiddete evrilebilmektedir. Ö54, kendisine sanalda zorbalık yapan öğrencilerle fiziksel olarak kavga ettiğini bu yüzden disiplin kurulundan ceza aldığını söylemiştir.

Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere failin şiddet uygulamadaki amacı, katalizör görevi görerek şiddetin devamlılığına yol açar. Failin, şiddetin zarar verici ya da yıkıcı sonuçlarını tecrübe etmesine rağmen şiddet uygulamaya devam etmesi, hatta mağdur ve şahit konumundaki öğrencilerin bile bazı olaylarda fail olması şiddetin amaca hizmet eden bir aparat olmasıyla ilgilidir. Bu yolla sonuçlar sebep hâline gelir ve şiddet bir döngü olarak devam eder. Bu açıdan şiddetin döngüsel yapısını anlamak için amaçların anlaşılması gerekir.

5. Sonuç: Şiddet Döngüsünü Kırmak İçin

Okul; ergenlik çağındaki bireylerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Eğitim ve öğretimin gerçekleştiği ana mekân olma (alternatifler olsa da) işlevini devam ettirmektedir. Şiddetin olduğu yerde eğitim faaliyetleri sekteye uğrar. Öğrenme ortamı olan okul da öğrencinin gözünde değerini yitirir ve önemini kaybeder. Şiddet temelli olayların önüne geçmek için evvela şiddet üretme potansiyeli taşıyan bireysel ve yapısal zemini sorgulamak; şiddetin tetikleyicilerini belirlemek ve bu zeminde döngüsel olarak şiddeti üreten hususları dikkate almak gerekir. Sorgulama çok yönlü yapılmalıdır. Bunun için ilk olarak şiddetin katmanlı yapıda olduğunu kabul etmek gerekir. Okuldaki şiddet, bağımsız bir olay değildir. Bireysel ve çevresel faktörlerin birbirleriyle sürekli etkileşiminin bir sonucudur. Ekolojik kuram, şiddeti önleme çalışmalarında sadece bireye odaklanmak yerine, tüm bu çevresel faktörleri eş zamanlı ve çok boyutlu ele almanın ve buna göre müdahalede bulunmanın önemini vurgular (Doğan, 2017). Çalışmada ulaşılan sonuçlar da bunu desteklenmektedir.

Okuldaki şiddet olayları failin cinsiyetiyle ilişkili olarak değişmektedir. Kızların fail olduğu olaylar giderek görünür olmaktadır. Alan yazınında da vurgulandığı gibi şiddet, cinsiyet farkı gözetmeksizin ortaya çıkmaktadır. Fakat erkek ve kız öğrencileri şiddet uygulamaya sevk eden sebepler farklıdır. Bunları ayrı ayrı ele almak ve kız öğrencilerin fail olduğu durumları bağlamıyla birlikte anlamak gerekir. Çalışmada bu bağlamanın şiddetin döngüselliliğiyle ilgili olduğu ortaya konmaktadır.

İçine doğdukları sosyal çevre sebebiyle şiddet repertuarı geniş olan ve şiddete bulaşma riski taşıyan öğrenciler için okulda sağlıklı sosyalleşecekleri alternatif ortamlar sunulması şiddet olaylarını azaltmada etkili olacaktır.

Bunun için okulların fiziksel koşulları gözden geçirilmelidir. Öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmemesi şiddetin hem sebebi hem de sonucu olarak karşımıza çıkar. Bunun önüne geçmek için öğrencilerin kültürel ve sportif faaliyetlere katılma oranı arttırılmalı ve akademik başarısı düşük öğrencilerin üniversite dışında gelecek planı yapmalarına imkân sağlanmalıdır. Okullarda çok amaçlı salon, atölye veya spor sahaları gibi sınıf dışı faaliyet alanlarının varlığı bu açıdan faydalıdır (Madfis, 2014).

Şiddetin pek çok sebebi vardır. Duygu düzenlemede başarısız olmanın yol açtığı duygusal sorunlar bu sebepler arasında yer alır. Zira öfke başta olmak üzere duygularını anlamlandırmada ve yönetmede sorun yaşayan öğrencilerin şiddete daha fazla başvurduğu anlaşılmaktadır. Okuldaki eğitimin bir parçası olarak sosyal duygusal öğrenmenin desteklenmesi ergenlik dönemindeki gençlere sosyal ilişkilerde duygu düzenleme ve öfke kontrolü stratejilerinin geliştirilmesi, empatik davranışları arttıracığı için akran şiddetini azaltmada etkili olacaktır (Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi, 2015).

Şiddetle ilgili olarak dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de şiddetin araçsallaştırılmasıdır. Okuldaki şiddetin devam etmesi aktörlerin şiddeti kullanım amaçlarıyla yakından ilintilidir. Öğrenciler, şiddeti amaçları doğrultusunda araçsallaştırdıkları için ne kadar yıkıcı sonuçları olsa da şiddet davranışları tekrar etmektedir. Bu açıdan öğrencilerin şiddeti kullanılmasını gerekli kılacak durumların iyi tespit edilmesi ve bunların rasyonelliğinin ortadan kaldırılması şiddeti önlemede etkili olacaktır. Okullar sosyal öğrenme yoluyla öğrencilerin davranış kazandığı etkileşim alanlarının başında gelir. Öğrencilerin fail, mağdur ve şahit olmalarına göre şiddet algıları değişir. Önceden şiddet olaylarına karışmamış olsa da şiddete şahit olan öğrenciler süreç içinde şiddetin kullanım amaçlarının farkına vararak benzer durumlarda şiddetin faili olmaktadır. Mağdur açısından da durum benzerdir. Öğrencilerin mağduriyet yaşadıkları halde gerekli gücü ve ortamı bulduğu zaman şiddete başvurmaları sosyal ortamlarda şiddetin öğrenilmesiyle ilgilidir. Bulgularda vurgulandığı gibi şiddet bizzat şahit olunarak pekiştirilen bir davranıştır (Bandura, 1973). Nihayetinde fail, mağdur ve şahit arasında yaşanan rol değişimleriyle ortaya çıkan döngüyü kırmak için şiddet, kullanışlı bir araç olmaktan çıkarılmalıdır.

Son olarak şiddetin katmanlı bir sosyal olgu olduğu ve döngüsel olarak yeniden üretildiği unutulmamalıdır. Okullardaki şiddet sorununun çözümü için şiddet döngüsünün doğru anlaşılması gerekir. Bu da eğitimin tüm paydaşlarının sorumluluğudur. Bu çalışma vesilesiyle vurgulanan sonuçlar bile kesin bir çözüm önerisi sunmak için yeterli değildir. Konuyla ilgili veri eksikliğinin giderilmesi ve veriye dayalı çalışmaların artması çözüm açısından olumlu olacaktır.

Kaynaklar

- Akgül, G. (2020). Siber Zorbalığın Nedenleri Üzerine Kuramsal Açıklamalar. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 149-167.
- Atmaca, T. (2019). Olumsuz Okul Tutumu, Okula Yabancılaşma ve Anti-Sosyal Davranışın Ortaöğretim Öğrencilerinin Suça Eğilimini Yordama Düzeyi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 10(19), 63-86.
- Avcı, M. (2013). Eğitimde Temel Bir Sorun: Yabancılaşma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 23-40.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prentice-Hall, Inc.
- Bayram, A., Coşkun, E. S., & Kabasakal, H. Z. (2024). Ergenlerde siber zorbalık davranışının demografik değişkenler açısından incelenmesi: Bir gözden geçirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(149), 152-187. <https://doi.org/10.29228/ASOS.73879>
- Benbenishty, R., & Astor, R. A. (2005). *School violence in context: Culture, neighborhood, family, school, and gender*. Oxford University Press.
- Brown, M. R., Higgins, K. & Paulsen, K. (2003). Adolescent alienation: What is it and what can educators do about it? *Intervention in School and Clinic*, 39(1), 3-9. <https://doi.org/10.1177/10534512030390010101>
- Cevizci, A. (2010). *Eğitim sözlüğü*. Say Yayınları.
- Chul-Han, B. (2015). *Şiddetin topolojisi* (D. Zaptçıoğlu, Çev.). Metis Yayınları.
- Connell, R.W. (1995). *Masculinities*. University of California Press.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (H. Ekşi, Yay. haz.). Edam Yayınları.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child development*, 66(3), 710-722. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00900.x>
- Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi. (2015). *Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi Strateji ve Eylem Planı* (Faaliyet 1.1.12 ve 1.1.14). Millî Eğitim Bakanlığı.
- DeFour, D. C. (2005). Gender and ethnicity issues in school violence. F. L. Denmark et al. (Eds.), *Violence in schools. Cross-national and cross-cultural perspectives* (pp. 85-97). Springer Publishing.
- Devine, J., & Cohen, J. (2007). *Making your school safe. Strategies to protect children and promote learning*. Teachers College, Columbia University.
- Doğan, A. (2017). Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi. *Türkiye Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(3), 149-158.
- Faris, R., & Ennett, S. (2012). Adolescent aggression: The role of peer group status motives, peer aggression, and group characteristics. *Social Networks*, 34(4), 371-378.
- Garandeau, C. F., Lee, I. A., & Salmivalli, C. (2014). Inequality matters: Classroom status hierarchy and adolescents' bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(7), 1123-1133.
- Gordon, T., & Holland J., & Lahelma, E. (2021). Eğitim ortamlarında etnografik araştırma. P. Atkinson vd. (Ed.), *Etnografi el kitabı* (s.188-203), (G. K. Tunç ve F. Güllüoğlu, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gönültaş, S. (2023). Akran zorbalığına dair algılarda ve verilen tepkilerde bilişsel ve sosyal süreçler. M. E. Akbulut (Yay. haz.), *Sosyal zihin: bilişsel gelişimde sosyal etkileşimin rolü* (s. 251-282). Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Gözütok, F. D. (2008). *Eğitim ve şiddet*. Gazi Kitabevi.
- King, M. (2021). *The crisis of school violence: a new perspective*. State University Press.
- Koç, B. (2011). *Okullarda şiddet: Lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve dindarlık ilişkisi*. Eyazı Yayınları.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Laracuenta, M., & Denmark, F. L. (2005). What can we do about school violence. F. L. Denmark et al. (Eds.), *Violence in schools. Cross-national and cross-cultural perspectives* (pp. 293-299). Springer Publishing.
- Madfis, E. (2014). *The risk of school rampage: Assessing and preventing threats of school violence*. Palgrave Macmillan.
- MEB. (2023). *PISA 2022 Türkiye Raporu*. MEB.
- Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Rowman& Littlefield Publishers.

- Miller, D. (1999). *Principles of social justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Nair, G. (2018). *Aile, okul, sokak üçgeninde gençlik ve şiddet*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Paolini, A. (2023). *Using social emotional learning to prevent school violence: A reference and activity guide*. Routledge.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2. Baskı) (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. ed.). Pegem Akademi.
- Saldaña, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* (3. Baskı) (A. T. Akcan & S. N. Şad, Çev. yay. haz.). Pegem Akademi.
- Sapolsky, R. M. (2021). *Davranış: En iyi ve en kötü haliyle insan biyolojisi* (B. Baysal, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT). (2021). *Akranlar arası şiddet raporu*. Erişim adresi: https://www.imdat.org/media/raporlar/Imdat_Akranlar_Aras%C4%B1_Siddet_Raporu.pdf.
- Tezcan, M. (2019). Eğitimde yabancılaşma. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16(1), 245-254. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000927
- Toplum Çalışmaları Enstitüsü. (2024). *Toplum 2024 Türkiye: toplumsal eğilimler araştırması*. Erişim adresi: <https://www.toplum.org.tr/toplum-2024/>.
- Twemlow, S. W., & Sacco, F. C. (2012). *Preventing bullying and school violence*. American Psychiatric Publishing.
- Uz, R. (2018). *Okullarda şiddet*. Sentez Yayınları.
- Willis, P. (2016). *İşçiliği öğrenmek. Sınıf, işçilik ve eğitim: İşçi Çocukları nasıl işçi oluyor?* (D. Elhüseyni, Çev.). Heretik Yayınları.
- Yang, Y., Qin, L., & Ning, L. (2021). School violence and teacher professional engagement: A cross-national study. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Yıldırım, F. (2012). Gençlerin yaşamında bir sosyal savunmasızlık olarak “sosyal adaletsizlik”: Yaşam dönemi yaklaşımı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 21-34. https://doi.org/10.1501/Asbd_00000000003
- Zasrtrow, C., & Kirst-Ashman, K. K. (2014). *İnsan davranışı ve sosyal çevre I. Bebeklik-çocukluk-ergenlik* (2. Baskı) (D. B. Çiftçi, Ed.). Nika Yayınevi.
- Zimbardo, P. (2023). *Şeytan etkisi: Kötülüğün psikolojisi* (4. Baskı) (C. Coştan, Çev.). Say Yayınları.

Ekler /Attachments
Ek-1: Araştırma Etik Onayı

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Sayı : E-38510686-050.99-2200054519
Konu : Etik Kurul Başvurusu

22.11.2022

Sayın İLGİLİ MAKAMA

İlgi : Prof. Dr. Ahmet CİHAN'ın 26.09.2022 tarihli dilekçesi.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Prof. Dr. Ahmet Cihan danışmanlığında Doktora çalışmalarını yürüten Şeyma KARATEPE'NİN tez çalışması kapsamında yürüttüğü “Okul Kültürü İçindeki İlişkisel Pratikler Bağlamında Okul Şiddeti üzerine Etnografik Bir Çalışma” başlıklı proje teklifi dosyası incelenmiş ve projenin içeriğinde etik olarak bir sorun olmadığına, ön koşulsuz olarak, oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Alim YILMAZ
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Tuncay BAŞOĞLU
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Özden Zeynep OKTAV
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Tarkan OKTAY
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ahmet AKIN
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. İbrahim SUBAŞI
Öğretim Üyesi

Belge Doğrulama Kodu: H797C97

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi:
<https://ubys.medeniyet.edu.tr/ERMSRecordConfirmationPage/Index>

Adres:

Telefon No: (0 216) 2803333

Faks No:

Bilgi için :

Alim Yılmaz
Öğretim Üyesi

Ek-2: İstanbul İl MEM Araştırma İzin Oluru

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-77455183
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Şeyma KARATEPE)

02/06/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Medeniyet Üniversitesinin 23.05.2023 tarihli ve E-47464055-100-2300024480 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 31.05.2023 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Okul Kültürü İçindeki İlişkisel Pratikler Bağlamında Okul Şiddetinin Etnografik Yöntemle İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Kişiler : Lise Yöneticileri, Öğretmenleri, Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2022 - 2023 Eğitim - Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (4 Sayfa)
- 2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 384 36 32
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
Unvanı : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> adresinden 28f2-h601-3d78-93c3-h45h kodu ile teyit edilebilir.